

Amatørarkæolog

Marius Saaby

I forordet til Årsskriftet fra Sønderhald Egnsarkiv 1981, er Marius Saaby citeret for følgende:

”Historien er en kæde afled, og det er vor opgave at finde de manglende led. Det er en interessant opgave, som vi aldrig bliver færdig med - Vi skal ikke rende så stærkt, at vi mister forbindelsen med vore forfædre, for et land uden fortid er som en mand, der har mistet hukommelsen.

Den 22.10.1980 afgang Marius Saaby ved døden. Han var født på en mindre ejendom på Tustrup Mark, men flyttede efter giftermålet ind på et statshusmandsbrug på Tårup Mark.

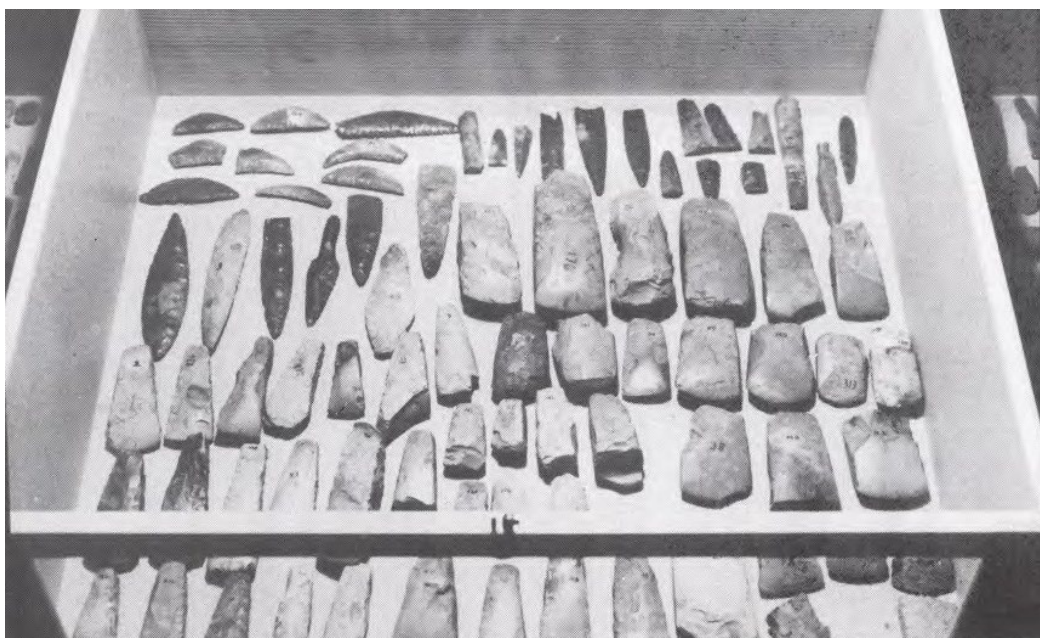
På trods af en slidsom hverdag formåede Marius Saaby igennem årene i sin egenskab af amatørarkæolog og meget aktiv forsker, at samle en stor oldsagssamling, som han havde bestemt at offentligheden i hans hjemkommune, Auning, samt Sønderhald Kommune som helhed skulle have gavn og glæde af.

Marius var en rigtig forsker og en der gjorde sig mange forestillinger om, hvad tingene havde været brugt til, og her gjorde hans praktiske erfaring, at han mange gange var i stand til at gøre de professionelle opmærksomme på ting, som de ikke havde lagt mærke til.

Han nøjedes ikke kun med at samle. Igennem årene blev det til flere publikationer fra hans hånd, således »Barndomslandet«, »Fuglsø Mose« og »Hevring Ådal« foruden et utal af avisartikler. Herudover har han meget omhyggeligt foretaget notater om fundsteder og beskrivelser af de oldsager, han har fundet. Med Kulturhistorisk Museum i Randers har han også haft et udmærket samarbejde og har henledt museets opmærksomhed på mange fund, ligesom han igennem årene var en betroet udgravner af mange fortidsminder på egnen.

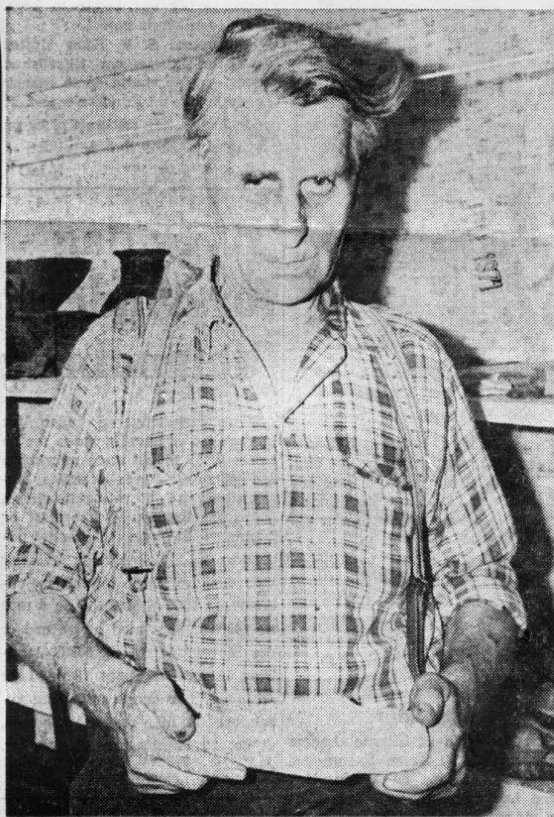
Takket være Marius Saaby ved vi i dag mange ting om Auning sogns fjerne fortid, og han har med sin overdragelse af den store samling til Lokalhistorisk Forening skabt et varigt minde om sit virke på egnen.

Nekrolog fra Sønderhald Egnsarkivs Årsskriftet 1981

Et land uden fortid er som en mand uden hukommelse

Netop i disse år står Marius Saaby midt i store opgaver i forbindelse med hans altopslugende interesse: Egnens historie og arkæologi

Marius Saaby med en af sine fineste ting, en flot stenøkse

TAARUP — En kendt mand på egnen, husmand og amatørarkæolog Marius Saaby, Taarup Mark, fylder i dag, fredag, 70 år.

Selv om Marius Saaby hermed har nået »støvets alder«, har han dog ikke i sinde at sætte sig uvrk om hen i gynge stolen, men står tværtimod midt i store opgaver, som har forbindelse med hans altopslugende interesse: Udforskningen af egnens historie. Saaby har nu god tid til at dyrke sin hobby, idet han for et par år siden solgte de 10 tdr. land jord fra, der hørte til ejendommen. Han og hustruen bliver dog stadig boende på ejendommen, hvor de startede i 1926, for, som han siger: — Hvor kan vi bo for 60 kroner om måneden?

— Jeg var anden-yngst af en søskendeflok på 7, og jeg voksede op på en mindre ejendom på Tustrup Mark, fortæller Marius Saaby i en samtale med Dagbladet. — Jeg var derfor hjemme for at hjælpe til med landbruget, til jeg var blevet konfirmeret, og jeg tjente derefter i en halv snes år på egnens gårde. Hertil var Saabys livsbane på linie med de fleste andre unge mennesker, som voksede op i småkårs-hjem.

Efter giftermålet købte parret ejendommen på Taarup Mark, der var gået til tvangsauktion, for 12.000 kroner. Det 10 tdr. land store statshusmandssted kunne ikke give det daglige udkomme, og Saaby har derfor i en snes år kørt mælk til Auning Mejeri.

— Det fik vi forresten heller ikke meget for, siger han, 36 kroner for en hel måned i de sløjeste år i 30'erne. Men der var jo ikke noget, der kostede penge. Et pund kød kunne man få for 40 øre og en pakke shagtabak med 200 gram for én krone. I det hele taget var det den rene elendighed, vi fik 30 øre for et kilo æg og 5,50 kroner for tusind tørv. Men vi kom da igennem det, og det sidste år fik jeg 2200 kroner for at køre mælketuren. I øvrigt har Marius Saaby suppleret sine beskedne indtægter fra landbruget ved at grave tørv og køre vognmandskørsel, og hvad han ellers kunne få fat i, og det har tit været en lang arbejdsdag — Men hvad gør det, når det er én selv, man arbejder for?

Blev grebet af historien

— Hvornår kom din historiske interesse?

— Ja, den har vel altid været der, men blev først rigtig vakt til live det andet år, efter at jeg havde overtaget ejendommen her, fortæller Marius Saaby. I skolen lærte vi ingenting om vort lands forhistorie, som skolebørnene gør nu, og jeg havde derfor ingen særlig baggrund. Men interessen var der, og da der blev gjort rige fund her sidst i 20'erne, blev jeg grebet her-

af, og har siden været med til en masse udgravninger. Den første var en gravhøj fra den ældre bronzealder, hvor der fandtes en kvindegrav med en meget fornem og yderst sjælden smykkesamling, bl. a. et bronzehalsbånd. Sammen med en makker med samme interesse har Saaby undersøgt en snes gravhøje på Taarup Mark, heraf er der nu kun et par stykker tilbage. Det var en spændende opgave, siger han. Hvert år, når høsten var overstået, rykkede Marius Saaby ud med sin spade, og han nød stor anseelse i arkæologiske kredse.

De ældre var skeptiske

— Hvad sagde de andre landmænd til den besynderlige hobby?

— Den ældre generation var vel nok skeptisk, ja, nogle anså mig nok for lidt småtosset, men den generation, der nu er vokset op og har fået en historisk forståelse i skolen, ser helt anderledes på sagen og er meget interesseret i vort arbejde.

Desværre er meget værdifuldt blevet ødelagt gennem årene af ubetænksomme mennesker, som ingen pietetsfølelse har haft for de skatte, jorden gemmer, og som kan kaste lys over vore fjerne forfædres færden. For eksempel er mange stendysser blevet brudt op, og stenene er anvendt til fundamenter, stenkister og lign. Nu er det heldigvis sådan i de fleste tilfælde, at der bliver sendt bud, når landmændene finder noget i jorden, der menes at kunne have historisk interesse.

Taarup og Tøjstrup-egnen er historisk et helt skatkammer, og Saaby er overbevist om, at der endnu ligger uanede mængder værdifulde ting i jorden. Bopladsen i Tøjstrup fra den keltiske jernalder har således strakt sig over 4-5 tdr. land, og på Taarup Mark er der fundet to forskellige typer bopladser.

I øjeblikket arbejder Marius Saaby med en registrering af samtlige oldtidsminder i Løvenholm-skovene, en meget stor opgave, så han bliver ikke arbejdsløs foreløbig. Mange af disse er i øvrigt blevet mishandlet af de skiftende herremænd, der har anvendt materialet til deres stolte bygningsværker.

Fru Saaby deler i øvrigt sin mands interesse og har ligesom han »higet og søgt«, når hun har arbejdet i jorden. F. eks. har hun fundet adskillige pilespidser, når hun har samlet kartofler op på gårdene.

Har 700 oldtidsminder

I et rum bag køkkenet har Saaby indrettet sit »skatkammer«, som han med stolthed og den ærbødighed for den fædrende arv, der er karakteristisk for ham, viser frem for den besøgende. Han har her på hylder og i store og små cigarkasser opbevaret 700 forskellige oldtidsminder, hovedsagelig pilespidser, økser og smykker dannet i sten ved hjælp af primitive metoder, og alt er omhyggeligt katalogiseret. En enkelt lille pilespid viser han frem med særlig stolthed, idet den ifølge undersøgelserne er fra den ældste kultur, vi kender — istiden — og således ca. 11.000 år gammel. Den brugte jægeren, når

han gik på rensdyrjagt. Her er den moderne forskning forevrigt kommet arkæologien til hjælp, idet det ved hjælp af radioaktive målinger har vist sig muligt at bestemme disse tings alder med en margin på et par hundrede år.

Vi må ikke miste forbindelsen

Vi spørger til slut: — Er der blevet mere respekt for vore historiske værdier?

— Der blev faret hårdt frem i 30'erne mod fortidsminderne, men fredningsloven af 1937, der blev væsentligt udbygget for 10 år siden, satte tildels en stopper herfor, og der må nu ikke bygges nærmere end 100 meter fra et fredet mindet. I øvrigt begyndte hærværket allerede i oldtiden, da gravrøvere var på jagt efter ædle metaller. Historien er en kæde af led, og det er vor opgave at finde de manglende led. Det er en interessant opgave, som vi aldrig bliver færdige med, siger Saaby og slutter:

— Vi skal ikke rende så stærkt, at vi mister forbindelsen med vore forfædre, for et land uden fortid er som en mand, der har mistet hukommelsen!

Randers Amtsavis
fredag den 9. juni 1971

Bronzealder-smykke: 300 gram

Amatør-arkæologen Marius Saaby, Auning, præsenterer her den meget velbevarede bronzealder-halsring, gdr. Johannes Nielsen, Tøjstrup fandt i sin eng ved Auning. »Hvor tung er ringen?« spurgte fotografen. »300 gram«, svarede Saaby. Fundet er en saakaldt »Wendelsring«, sandsynligvis importeret sydfra. Den overgives antagelig til Forhistorisk museum i Aarhus.